

KS. KAROL LITAWA

Wyższe Seminarium Duchowne, Łódź

Instytut Teologiczny, Łódź

TAJEMNICA SAKRAMENTU CHRZTU W CELEBRACJACH LITURGICZNYCH 1050-LECIA CHRZTU POLSKI W ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ

Słowa kluczowe: chrzest, 1050. rocznica chrztu Polski, liturgia chrzcielna, Archidiecezja Łódzka, celebrazja

1. Chrzest Mieszka I a jubileusz 1050. rocznicy chrztu Polski. 1.1. Łask – pierwsza stacja obchodów 1050. rocznicy chrztu. 1.2. Piotrków Trybunalski – druga stacja obchodów 1050. rocznicy chrztu. 1.3. Łódź – Święto Eucharystii – trzecia stacja obchodów 1050. rocznicy chrztu. 1.4. Tomaszów Mazowiecki i święty Antoni – czwarta stacja jubileuszu chrztu. 1.5. Konstantynów Łódzki – Martyrologia narodu polskiego – piąta stacja jubileuszu chrztu. 2. Liturgiczno-duszpasterskie owoce jubileuszu chrztu w Archidiecezji Łódzkiej

1. CHRZEST MIESZKA I A JUBILEUSZ 1050. ROCZNICY CHRZTU POLSKI

Sakrament chrztu świętego zawiera w swej istocie głęboką teologię oraz wymiar duszpasterski i duchowy. Tajemnica chrztu zawarta w celebrazji tego sakramentu ukazuje włączenie neofity w misterium paschalne Chrystusa i zjednoczenie z Nim – Głową mistycznego Ciała – obrazującego Kościół, który na ziemiach Polski rozpoczął swe istnienie wraz z przyjęciem sakramentów inicjacji chrześcijańskiej przez pierwszego władcę – Mieszka I. Książę Polan przyjął chrzest jako wyraz swojej wiary, jednak na ziemiach naszej ojczyzny sakrament ten miał znacznie szersze skutki, zwłaszcza w dziedzinie rozwoju teologii chrześcijańskiej.

Przed kilku laty powstała myśl, aby w 2016 r. uroczystie świętować 1050. rocznicę chrztu Mieszka I – można śmiało stwierdzić, choć brzmi to metaforycznie – chrztu Polski. Myśl o świętowaniu rocznicy, chociaż przyjęta na początku przez różne gremia sceptycznie, powoli dojrzała, by ostatecznie osiągnąć apogeum w upamiętnieniu tego kluczowego dla polskiej tożsamości wydarzenia poprzez świętowanie religijne, społeczne, kulturowe oraz polityczne, których zabrakło szczególnie przy obchodach Millenium w 1966 r. ze względu na wrogie stanowisko

ówczesnych władz do Kościoła. Władze PRL urządzały własne obchody milenijne, wyśmiewając i maksymalnie pomniejszając znaczenie Kościoła, nie pozwalając m.in. na przyjazd papieża Pawła VI na centralne obchody Milenium. Nie udało się jednak skłócić narodu polskiego z Kościołem¹.

Jednym z owoców chrztu Mieszka I było niezwykle wydarzenie, otóż na krótko przed swoją śmiercią (zm. 25 maja 992 r.) książę oddał państwo gnieźnieńskie pod opiekę Stolicy Apostolskiej. Poza przyczynami polityczno-ekonomicznymi akt ten zakładał wymiar duchowy, łączył „nowo ochrzczone” państwo ze Stolicą Piotrową, której głową był wówczas papież Jan XV (985–996).

* * *

Centralne obchody jubileuszu 1050-lecia chrztu Polski zostały zorganizowane 14–16 kwietnia 2016 r. w Poznaniu i Gnieźnie z udziałem władz kościelnych i państwowych oraz zaproszonych gości. Wiele wydarzeń o charakterze kościelnym, zwłaszcza liturgicznym, jak i kulturowym czy państwowym ubogaciło karty wspólczesnej historii.

1050. rocznica skłania do zastanowienia się nad tajemnicą sakramentu chrztu świętego, a tym samym do odkrycia piękna łaski i ofiary, którymi Bóg obdarował człowieka oraz świadomości powołania do świadectwa żywej wiary.

Archidiecezja Łódzka jako wspólnota Kościoła partykularnego przeżywała uroczystości jubileuszowe w sposób wyjątkowy. Ze względu na bogactwo wydarzeń o charakterze liturgicznym i społeczno-kulturowym, decyzją arcybiskupa metropolity Marka Jędraszewskiego obchody 1050. rocznicy chrztu zostały podzielone na pięć etapów, które charakteryzowała odpowiednia dla ich miejsca tematyka kościelna oraz państwowa. Chronologicznie, odbyły się one w następujących miastach: Łasku, Piotrkowie Trybunalskim, Łodzi, Tomaszowie Mazowieckim oraz Konstantynowie Łódzkim².

¹ Por. Sz. Stułkowski, *Duszpasterski wymiar jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski*, Msza Święta, nr 4, kwiecień 2016, 2; W. Chrostowski, *Sacrum Poloniae Millenium (966–1966)*, w: *Dziedzictwo Chrztu 966–1966–2016*, red. A. Bujak, W. Chrostowski, Kraków 2016, 5–21.

² W liście zapowiadającym diecezjalne obchody Jubileuszu arcybiskup Marek Jędraszewski pisał m.in.: „Właśnie ta okoliczność sprawiła, że razem z Księżmi Biskupami Pomocniczymi zdecydowaliśmy, aby obchody 1050. rocznicy Chrztu Polski połączone z 500-leciem obecności wizerunku Matki Boskiej Łaskiej rozpocząć w naszej Łódzkiej Archidiecezji [...] 8 listopada w Łasku. Uroczystościom przewodniczyć będzie Ksiądz Kardynał Zenon Grocholewski, do niedawna Prefekt watykańskiej Kongregacji Wychowania Katolickiego, który przybędzie do nas jako specjalny wysłannik, czyli Legat, Ojca Świętego Franciszka. Jest to dla nas ogromnym zaszczytem i wyróżnieniem, podkreślającym wagę wydarzenia, jakie nas czeka. W ten sposób Łask będzie pierwszą stacją naszej Archidiecezji w obchodach 1050. rocznicy Chrztu Polski. Drugą stacją będzie Piotrków Trybunalski, gdzie w Niedzielę Miłosierdzia w dniu 3 kwietnia 2016 r. uroczystościom będzie przewodniczył Ksiądz Arcybiskup Stanisław Gądecki, Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski. Natomiast trzecia stacja będzie miała miejsce w Łodzi w dniu 12 czerwca 2016 r., w Święto Eucharystii, kiedy to głównym naszym gościem będzie Ksiądz Kardynał Dominik Duka, arcybiskup metropolita praski i prymas Czech, przypominający swą obecnością, że bezpośrednią przyczyną przyjęcia przez Mieszka I sakramentu Chrztu było jego małżeństwo z księżniczką czeską Dobrawą. Czwartą stacją będzie To-

1.1. ŁASK – PIERWSZA STACJA OBCHODÓW 1050. ROCZNICY CHRZTU

Pierwszy etap obchodzony był 8 listopada 2016 r. w Łasku i związany był z rocznicą 500-lecia obecności Cudownego Wizerunku Matki Boskiej Łaskiej w kolegiacie. Alabastrowa płaskorzeźba w kształcie tonda, pochodząca z końca XV w., wykonana została prawdopodobnie w warsztacie florenckiego artysty Andrea della Robbia (†1525), przedstawia Matkę Boską z Dzieciątkiem³. Obraz ten jest najcenniejszym darem Prymasa Jana Łaskiego⁴ dla łaskiej kolegiaty. Fundator kolegiaty przywiózł ją z Rzymu w październiku 1515 r., otrzymał ten wizerunek jako dar papieża Leona X. Od samego niemal początku wizerunek Matki Boskiej z Dzieciątkiem ściągwał wielkie rzesze pielgrzymów nie tylko z rozległej metropolii gnieźnieńskiej, ale także z południowo-wschodnich kresów Rzeczypospolitej. Zgodnie z relacją arcybiskupa Władysława Łubieńskiego, w 1729 r. w odpuszczeniu Nawiedzenia NMP uczestniczyło 29 tys. pątników. W Łasku mieszkało wówczas zaledwie tysiąc mieszkańców. Przypuszczać należy, że rozwinięty w tym regionie Rzeczypospolitej kult maryjny przyczynił się w niemałej mierze do obrony tego obszaru przed krzewieniem się religijnych nowinek⁵.

W programie obchodów tej stacji 7 listopada 2016 r. odbyła się sesja naukowa w Wyższym Seminarium Duchownym oraz przygotowano wystawę zatytułowaną *Kult Boży w Kolegiacie Łaskiej*, a 8 listopada o godz. 12⁰⁰, odprawiona została uroczysta Msza święta w kolegiacie pod przewodnictwem kardynała Zenona Grocholewskiego, emerytowanego prefekta Watykańskiej Kongregacji Wychowania Katolickiego, który przybył do Łasku jako legat Ojca Świętego Franciszka. Obecne na

maszów Mazowiecki, który w odpowiedzi na uchwały Rady Miasta i Rady Powiatu z 11 czerwca br. otrzyma – jak się spodziewamy – ze strony Stolicy Apostolskiej swego Patrona w osobie św. Antoniego Padewskiego”. Zob. *List Arcybiskupa Metropolity Łódzkiego w sprawie obchodów 1050. rocznicy Chrztu Polski i 500. rocznicy obecności Cudownego Wizerunku Matki Boskiej Łaskiej* (16.10.2015), <http://archidiecezja.lodz.pl/2015/10/list-arcybiskupa-metropolity-lodzkiego-w-sprawie-obchodow-1050-rocznicy-chrztu-polski-i-500-rocznicy-obecnosci-cudownego-wizerunku-matki-boskiej-laskiej/> (dostęp: 10.04.2017). Ostatnią, piątą stacją stał się Konstantynów Łódzki, którego celebracja skupiła się na tajemnicy męczeństwa chrześcijan, którego przykładem stał się niemiecki obóz koncentracyjny (przejściowy) znajdujący się w tym mieście.

³ Andrea della Robbia (1435–1525) – rzeźbiarz włoski, bratanek i uczeń Luca della Robbia. Wykonywał swe rzeźby prawie wyłącznie w terakocie pokrytej emalią, oraz w alabastrze. Z marmurowych znany tylko ołtarz główny w Santa Maria della Grazia w Arezzo. Jest też twórcą reliefów z Madonnami, które znajdują się w muzeach w Londynie, Berlinie i Paryżu. Jedna z jego madonn znajduje się w kolegiacie w Łasku. Por. G. Augustyniak, *Pamiętka od Matki Boskiej łaskami słynącej w kolegiacie łaskiej*, Włocławek: Księgarnia Powszechna i Drukarnia Diecezjalna we Włocławku 1919 (reprint z oryginału wykonało wyd. Intograf Łask 2010, 28–29); *Koronacja Wizerunku Matki Bożej Łaskiej*, red. Z. Tracz, Łódź 2005, 17–23.

⁴ Jan Łaski herbu Korab (ur. 1456 w Łasku, zm. 19 maja 1531 w Kaliszu) – arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski w latach 1510–1531, kanclerz wielki koronny od 1503, sekretarz królewski od 1501, działacz ruchu egzekucyjnego i kodyfikator prawa zawartego w tzw. *Statucie Łaskiego*. Por. P. Zwoliński, *Rys historyczny*, w: *Kolegiata w Łasku*, Łódź 2000, 8; Por. G. Augustyniak, dz.cyt., 33–34.

⁵ Por. P. Zwoliński, dz.cyt., 9.

Mszy świętej delegacje wszystkich parafii otrzymały jubileuszowe świece chrzcielne, które stały się symbolem 1050. rocznicy chrztu oraz znakiem jednoczącym wiernych na modlitwie przez cały rok liturgiczny, zwłaszcza w niedziele oraz uroczystości i święta. Świeca ta jako znak liturgiczny powinna przypominać o przyjętym chrzcie oraz dziękczynieniu Bogu za łaskę wybrania, przemiany i posłania.

1.2. PIOTRKÓW TRYBUNALSKI – DRUGA STACJA OBCHODÓW 1050. ROCZNICY CHRZTU

Drugi etap uroczystości jubileuszowych odbył się w Piotrkowie Trybunalskim 2–3 kwietnia 2016 r. Wybór Piotrkowa, liczącego blisko 800 lat, nie był przypadkowy. To miasto jest kolebką polskiego parlamentaryzmu. Przed wiekami było bowiem miejscem licznych zjazdów sejmowych, obrad synodów duchowieństwa polskiego, a także sesji Trybunału Koronnego⁶.

Ze względu na historyczną siedzibę Trybunału, myślą przewodnią piotrkowskich uroczystości 1050-lecia chrztu było: „Prawo – w ujęciu Bożym i ludzkim”. Ważnym elementem jednoczącym wiernych podczas dwudniowych obchodów stał się obraz Matki Bożej Trybunalskiej⁷, odbierający cześć w sanktuarium maryjnym u ojców jezuitów, patronce polskich parlamentarzystów. Pierwszego dnia, 2 kwietnia, odbyła się konferencja naukowa dotycząca fundamentów prawa naturalnego. Nazajutrz, 3 kwietnia, w Niedzielę Miłosierdzia Bożego, pod przewodnictwem arcybiskupa Stanisława Gądeckiego, metropolity poznańskiego i przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, celebrowana była uroczysta Msza św. w kościele parafialnym Najświętszego Serca Jezusowego, poprzedzona procesją ulicami Piotrkowa z obrazem Matki Bożej Trybunalskiej. O tym, że „każde prawo cywilne, które pragnie służyć autentycznemu postępowi człowieka musi mieć swój fundament w prawie naturalnym oraz o fundamencie życia jakim jest Dekalog” – mówił w homilii

⁶ Trybunał Koronny – najwyższy sąd dawnej Rzeczypospolitej – miał w Piotrkowie swoją siedzibę przez 214 lat, poczynając od 1578 r. aż do katastrofy państwa polskiego u schyłku XVIII w. Por. *Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski pod przewodnictwem Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego, Metropolity Poznańskiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, Piotrków Trybunalski, 3 kwietnia 2016 roku*, red. H. Kempński, P. Kendra, G. Kopytowski, K. Litawa, Łódź 2015, 40.

⁷ Obraz Matki Bożej Trybunalskiej (nazywanej także Matką Pocieszenia), namalowany został przez nieznanego włoskiego artystę w XVI w. W 1580 r. został ofiarowany Trybunałowi Koronnemu, powołanemu w Piotrkowie przez króla Polski Stefana Batorego. Ikona początkowo znajdował się w kościele farnym św. Jakuba Apostoła. W czasie posiedzeń Trybunału przenoszony był do kaplicy sądowej. Po 1792 r. obraz znajdował się w archiwum Trybunału w ratuszu. W 1829 r., staraniem ojców pijarów obraz został przeniesiony do kościoła św. Franciszka Ksawerego, który stał się sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej. Sanktuarium jest powszechnie uznanym miejscem modlitwy za tych, którzy sprawują władzę. Obraz Matki Bożej Trybunalskiej 26 maja 2006 r. ukoronował papież Benedykt XVI podczas Mszy św. na pl. Piłsudskiego w Warszawie. Była to pierwsza koronacja obrazu dokonana przez papieża Benedykta XVI. Korony dla obrazu poświęcił w Rzymie 27 października 2004 r. Jan Paweł II. Dekretem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 2 marca 2007 r. Matka Boża Trybunalska została ogłoszona patronką polskich parlamentarzystów. Por. <http://www.kkbids.episkopat.pl/uploaded/a50/50-4.pdf> (dostęp: 10.04.2017).

Arcybiskup Poznański⁸. Tajemnica chrztu w obchodach piotrkowskich została zawarta w przypomnieniu o tożsamości chrześcijanina i moralnym wymiarze ludzkiego życia: „Chrystus uczy nas wartości każdego ludzkiego życia i równocześnie nakazuje nam tego życia za wszelką cenę bronić od chwili poczęcia aż do momentu naturalnej śmierci. Jako słudzy Maryi rozumiemy dzisiaj ten Jego nakaz tym bardziej dobitnie, że znajdujemy się w przededniu uroczystości Zwiastowania Pańskiego, która w Polsce od wielu już lat jest obchodzona jako Dzień Świętości Życia”⁹.

Uroczystości liturgiczne w Piotrkowie Trybunalskim zakończyły się odmówieniem Koronki do Miłosierdzia Bożego. Warto zauważyć, że w obchodach 1050-lecia chrztu w piotrkowskim grodzie przeplatały się i wzajemnie uzupełniały celebracje liturgiczne z formami pobożności ludowej, które stały się swoistą klamrą uroczystych obrzędów: procesja z obrazem Matki Bożej ulicami miasta stanowiła preludeum i formę przygotowania ludu Bożego do przeżycia celebracji eucharystycznej, natomiast Koronka do Bożego Miłosierdzia¹⁰, odmówiona wspólnie o godz. 15⁰⁰, stała się duchową konkluzją przeżycia misterium eucharystycznego, w którym ochrzczeni po raz kolejny uświadomili sobie, kim są dzięki przyjęciu pierwszego sakramentu inicjacji chrześcijańskiej.

1.3. ŁÓDŹ – ŚWIĘTO EUCHARYSTII – TRZECIA STACJA OBCHODÓW 1050. ROCZNICY CHRZTU

Kolejną stacją diecezjalnych obchodów 1050. rocznicy chrztu Polski była Łódź, gdzie 12 czerwca 2016 r. przeżywalismy Archidiecezjalne Święto Eucharystii. To jedno z najważniejszych świąt przeżywanych w Archidiecezji Łódzkiej zostało ustanowione przez biskupa Władysława Ziółka w 1989 r. jako pamiątka wizyty papieża Jana Pawła II w Łodzi 13 czerwca 1987 r. Tego dnia Ojciec Święty odwiedził Łódź w ramach III Pielgrzymki do Ojczyzny, związanej z II Krajowym Kongresem Eucharystycznym. Wyjątkowym wydarzeniem była uroczysta Msza św. na lotnisku Lublinek, podczas której 1556 dzieci z diecezji łódzkiej przystąpiło do I Komunii świętej¹¹.

⁸ *Homilia Przewodniczącego Episkopatu Polski Arcybiskupa Poznańskiego Stanisława Gądeckiego*, Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie 90 (2016) nr 4, 247.

⁹ *Słowo wprowadzenia Arcybiskupa Metropolity Łódzkiego Marka Jędraszewskiego*, Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie 90 (2016) nr 4, 241.

¹⁰ Warto przypomnieć, że uroczystości 1050. rocznicy chrztu w Piotrkowie Trybunalskim odbyły się w II Niedzielę Wielkanocną – Miłosierdzia Bożego (ustanowiona przez św. Jana Pawła II w 2000 r.).

¹¹ W pierwszą rocznicę wizyty Jana Pawła II w Łodzi odbył się II Diecezjalny Kongres Eucharystyczny pod hasłem: *Wytrwajcie w mojej miłości*. W celu upamiętnienia obydwu Kongresów Eucharystycznych, Krajowego z udziałem Jana Pawła II oraz Diecezjalnego, biskup łódzki Władysław Ziółek ustanowił Diecezjalne Święto Eucharystii, obecnie Archidiecezjalne. Odbywa się ono w drugą niedzielę czerwca. Centralnym punktem Święta jest pontyfikalna Msza św. na pl. Katedralnym im. Jana Pawła II, poprzedzona procesją eucharystyczną ulicami miasta z kościoła Matki Boskiej Zwycięskiej do archikatedry, w Święcie Eucharystii uczestniczą biskupi z Polski i zagranicy, przedstawiciele parlamentu, władz wojewódzkich i samorządowych oraz delegacje ze wszystkich parafii. Por. *Archi-*

Obchody Archidiecezjalnego Święta Eucharystii rozpoczęły się procesją z sanktuarium Matki Boskiej Zwycięskiej w Łodzi na pl. Katedralny im. św. Jana Pawła II. W procesji wzięły udział delegacje z parafii Archidiecezji Łódzkiej, kapłani, siostry zakonne i liczni wierni. Feretron z Najświętszym Sakramentem na swych ramionach, zgodnie z kilkunastoletnim zwyczajem, nieśli tegoroczni neoprezbiterzy.

Uroczystej procesji i Mszy świętej trzeciej stacji obchodów 1050. rocznicy chrztu przewodniczył kardynał Dominik Jaroslav Duka, prymas Czech. To historyczne wydarzenie zostało upamiętnione zaproszeniem biskupa z Pragi, ponieważ tradycyjnie przyjmuje się, że Polska właśnie z Czech przyjęła sakrament chrztu¹². Tradycyjnie miejscem łódzkich celebracji Mszy św. na Święcie Eucharystii był specjalnie wybudowany ołtarz polowy, a na nim tron papieski z uroczystości na Lublinku. Ponadto w celu upamiętnienia chrztu Mieszka I przed ołtarzem została umieszczona najstarsza w Archidiecezji kamienna gotycka chrzcielnica z początku XVI w., przewieziona z parafii św. Mateusza w Pabianicach. Pabianicka chrzcielnica stała się nie tylko symbolem, ale jednocześnie elementem liturgicznego *actio* podczas Eucharystii, ponieważ odbył się w niej chrzest dziecka, włączonego do wspólnoty Kościoła przez arcybiskupa Marka Jędraszewskiego, metropolitę łódzkiego¹³. Przez *Wyznanie wiary*, odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych i uczestnictwo w sakramencie chrztu dziecka wspólnota łódzkich wiernych miała duchową możliwość, by wspomnieć swój własny chrzest. W homilii kardynał D.J. Duka przypominał, co oznacza chrzest:

Tak jak nie wolno przeoczyć obrazu Boga w Trójcy, tak trzeba zatrzymać się nad trojakim wymiarem chrztu: soteriologicznym, czyli zbawczym, chrystologicznym, gdzie Jezus przez chrzest obdarza ochrzczonego łaską wyzwolenia i odkupienia win, oraz eklezjologicznym, który kreuje z ochrzczonych wspólnotę Ludu Bożego. Kościół to wspólnota ludzi wolnych i miłujących się nawzajem. [...] To świadectwo o Kościele przynoszą całe dzieje waszej Ojczyzny. To właśnie Kościół zachował język i tożsamość narodową. To Kościół bronił i wspomagał tych, którzy powstałi przeciwko okupacji i planom likwidacji narodu. Zarówno dzięki trzem powstaniom w XIX w., jak i walce o powrót wolności i suwerenności Polski, która stała się programem

diecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. Procesja i Msza święta pod przewodnictwem Jego Eminencji Kardynała Dominika Duki OP Metropolity Pragi Prymasa Czech. Łódź, 12 czerwca 2016 roku, Archidiecezjalne Święto Eucharystii, red. K. Litawa, Łódź 2016, 40.

¹² Według T. Jasińskiego oraz niektórych współczesnych historyków, pogląd o przyjęciu chrztu od Czechów nie jest do końca właściwy, gdyż nie było wówczas niezależnego „Kościoła czeskiego”. Czechy wchodziły w skład diecezji w Ratyźbonie, która z kolei była częścią metropolii w Salzburgu. Pierwsi kapłani, przypuszczalnie „kapelani” księżnej Dobrawy, którzy przybyli na ziemię polskie, pochodzili najprawdopodobniej właśnie z diecezji ratyźbońskiej. Niewątpliwie misja chrześcijańska udająca się do Państwa Gnieźnieńskiego została przygotowana za wiedzą cesarza Ottona I, misjonarze Kościoła niemieckiego (biskupstwa ratyźbońskiego) znali zapewne język słowiański i byli wyposażeni w stosowne księgi, paramenty i szaty liturgiczne. Najprawdopodobniej na czele misji stał biskup Jordan. Według tradycji to właśnie on miał być świadkiem, a może nawet szafarzem chrztu Mieszka I i jego najbliższego otoczenia [T. Jasiński, *Mieszko książę Polski został ochrzczony*, w: *Przewodnik Katolicki* 16 (2014), 73; por. G. Labuda, *Mieszko I*, Wrocław 2009, 99; por. K. Ożóg, *Korona i Krzyż. Czas Piastów i Jagiellonów*, t. 1: *Kościół na straży polskiej wolności*, Kraków 2012, 12–15; por. A. Nowak, *Dzieje Polski*, t. 1: *Do 1202. Skąd nasz ród*, Kraków 2014, 81–85].

¹³ Por. *Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. Łódź, 12 czerwca 2016 roku, Archidiecezjalne Święto Eucharystii...*, 16–17; 21–28.

nowenny przed Millenium Chrztu Polski, ogłoszonej przez niezapomnianego Prymasa Stefana Wyszyńskiego, a także dzięki trosce o „Solidarność”, której ojcem był święty Jan Paweł II, wywalczone dla Środkowej i Wschodniej Europy wolność religijną, polityczną, ekonomiczną i kulturową¹⁴.

Ważnym akcentem łódzkich uroczystości związanych z rocznicą chrztu Polski było wręczenie delegacji każdej parafii krzyża¹⁵ wykonanego ze stali, z emblematami chrzcielnymi, nawiązującymi do 1050. rocznicy chrztu Polski. Pamiątkowe krzyże na zakończenie Mszy świętej pobłogosławił metropolita Pragi, kardynał D. Duka¹⁶.

1.4. TOMASZÓW MAZOWIECKI I ŚWIĘTY ANTONI – CZWARTA STACJA JUBILEUSZU CHRZTU

Miastem czwartego etapu archidiecezjalnych obchodów jubileuszu chrztu Polski był Tomaszów Mazowiecki. Ich wyjątkowość polegała na tym, że obok miejskich obchodów o charakterze liturgicznym, świętowanie objęło swym zasięgiem cały powiat tomaszowski. Od 13 do 19 czerwca przeżywany był tam tzw. „Tydzień Antoniański”, będący owocem trwających od dłuższego czasu starań władz miasta i powiatu przy współpracy z władzami Kościoła o ustanowienie św. Antoniego patronem miasta Tomaszowa Maz. i powiatu tomaszowskiego¹⁷.

Obchody liturgiczne odbyły się w sobotę 18 czerwca o godz. 12⁰⁰. Rozpoczęły się uroczystą procesją z relikwiami św. Antoniego z Padwy¹⁸ z kościoła Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski na pl. T. Kościuszki. Na ołtarzu polowym sprawowana była koncelebrowana Msza święta ku czci św. Antoniego, której przewodniczył arcybiskup Marek Jędraszewski, metropolita łódzki. Podczas tej uroczystości św. Antoni z Padwy został ogłoszony patronem miasta Tomaszów Mazowiecki i powiatu tomaszowskiego. Ponieważ św. Antoni, jest patronem trudnych spraw społecznych, dlatego też tematyka obchodów tomaszowskich dotyczyła też spraw społecznych miasta i całej Archidiecezji.

¹⁴ *Homilia Prymasa Czech, Kardynała Dominika Jarosława Duki*, Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie 90 (2016) nr 6, 379–380.

¹⁵ Krzyże pobłogosławione przez Metropolitę Pragi zostały umieszczone po uroczystości w każdym kościele Archidiecezji Łódzkiej jako pamiątka centralnych obchodów 1050-lecia chrztu Polski w lokalnym Kościele.

¹⁶ Por. *Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. Łódź, 12 czerwca 2016 roku, Archidiecezjalne Święto Eucharystii...*, 36–37.

¹⁷ Radni Rady Miejskiej w Tomaszowie Mazowieckim i radni Rady Powiatu Tomaszowskiego w czerwcu 2015 r., na wspólnej nadzwyczajnej sesji, wyrazili wolę ustanowienia św. Antoniego z Padwy patronem miasta Tomaszowa Mazowieckiego i powiatu tomaszowskiego. Stosownie w tej sprawie uchwały przyjęły jednogłośnie Por. *Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. Tomaszów Mazowiecki, 18 czerwca 2016 roku*, red. K. Litawa, Łódź 2016, 13.

¹⁸ 7 kwietnia 2016 r., w bazylice św. Antoniego w Padwie, biskup pomocniczy łódzki Ireneusz Pękański w asyście ks. Zygmunta Niteckiego, dziekana tomaszowskiego i ks. Edwarda Wieczorka, proboszcza parafii pw. św. Antoniego w Tomaszowie, otrzymali z rąk tamtejszego kustosa relikwie św. Antoniego. W uroczystości wzięli udział tomaszowianie, a także przedstawiciele samorządów wraz z prezydentem Marcinem Witko i starostą Mirosławem Kuklińskim.

Obchodom 1050. rocznicy chrztu na ziemi tomaszowskiej od 25 maja do 17 czerwca towarzyszyła peregrynacja relikwii św. Antoniego, której celem było wyproszenie łask zarówno dla mieszkańców wszystkich parafii, jak i dla całego miasta i powiatu.

Tajemnica chrztu zawiera w swej teologii motyw posłania do głoszenia Ewangelii, zwłaszcza wśród ludzi ubogich i cierpiących zarówno duchowo, jak i materialnie. Wymownym gestem dokonanym podczas celebracji liturgicznej na tomaszowskim pl. Kościuszki było błogosławieństwo i wręczenie krzyża oraz posłanie świeckiej misjonarki Katarzyny Nowakowskiej do Peru. Znak krzyża¹⁹, który kreślił celebrans, a po nim najbliżsi, na czole dziecka, stał się dla misjonarki nie tylko symbolem, ale mocą w głoszeniu Bożego Słowa: „Oto twój przewodnik na apostołskich drogach. Oto twoja pomoc w każdym niebezpieczeństwie. Oto twoja pociecha w życiu i przy śmierci”²⁰.

Uroczystości liturgiczne 1050. rocznicy chrztu Polski w Tomaszowie Mazowieckim pobudzają do refleksji nad tajemnicą sakramentu chrztu w kontekście Eucharystii, zwłaszcza jej owoców w postaci głoszenia Słowa Bożego oraz służby najbardziej potrzebującym w misyjnym wymiarze Kościoła, jak i w codziennej wzajemnej relacji wiernych. Do takiej postawy zachęcają słowa kolekty Mszy świętej, użytej w celebracji ze wspomnienia św. Antoniego:

Wszchemogący, wieczny Boże, Ty dałeś swojemu ludowi świętego Antoniego z Padwy, znakomitego kaznodzieję i orędownika ubogich, spraw, abyśmy dzięki jego wstawiennictwu prowadzili życie zgodne z Ewangelią i we wszelkich przeciwnościach doznawali Twojej pomocy²¹.

1.5. KONSTANTYNÓW ŁÓDZKI – MARTYROLOGIA NARODU POLSKIEGO – PIĄTA STACJA JUBILEUSZU CHRZTU

Chrześcijaństwo od samego początku doświadczane było cierpieniem i męczeńską śmiercią wiernych Chrystusowi wyznawców. Kościół pierwszego tysiąclecia zrodził się z krwi męczenników: *Sanguis martyrum – semen christianorum*²². Ostatni etap obchodów 1050. rocznicy chrztu Polski w Archidiecezji Łódzkiej odbył się w Konstantynowie Łódzkim. Jego charakter skupiony był na wymiarze martyrologicznym. To właśnie w tym mieście podczas II wojny światowej znajdował się niemiecki hitlerowski obóz przejściowy. Stąd wywożono więźniów do obozu koncentracyjnego w Dachau. Wśród przebywających w obozie i wywiezionych było ponad 150 kapłanów Diecezji Łódzkiej²³.

¹⁹ „Znak krzyża na początku celebracji wyciska pieczęć Chrystusa na tym, który ma do Niego należeć, i oznacza łaskę odkupienia, jaką Chrystus nabył dla nas przez swój Krzyż” (*Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1235).

²⁰ *Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. Tomaszów Mazowiecki...*, dz.cyt., 35–36.

²¹ *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2013, 100.

²² Por. J. Duda, *Chrzest krwi jako heroiczny wyraz doskonałego świadectwa w nauczaniu Orygenes, Verbum Vitae* 27 (2015), 214–217.

²³ J. Woś, W. Jacewicz, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską 1939–1945*, z. 4, Łódź 1977, 208–209.

Czwarty etap jubileuszowych obchodów chrztu połączony został z październikowym Dniem Modlitw o Uświęcenie Kapłanów, który odbywa się każdego roku w łódzkiej katedrze. W 2016 r., roku jubileuszu, odprawiony był 1 października w Konstantynowie Łódzkim. O godz. 10⁰⁰, w kościele pw. św. Józefa Robotnika, rozpoczęła się modlitwa Liturgią godzin, połączona z konferencją biskupa diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej Edwarda Dajczaka. Po Modlitwie przedpołudniowej i konferencji, kolejnym akcentem liturgicznym była adoracja Najświętszego Sakramentu. Po błogosławieństwie, kapłani ubrani w szaty liturgiczne, przeszli ulicami miasta do kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, aby tam koncelebrować Mszę świętą dla upamiętnienia kapłanów męczenników obozu przejściowego w Konstantynowie Łódzkim²⁴, której przewodniczył arcybiskup Marek Jędraszewski, metropolita łódzki, a homilię wygłosił arcybiskup częstochowski Wacław Depo. Procesję poprowadził ordynariusz diecezji włocławskiej biskup Wiesław Mering. Procesjonalne przejście kapłanów w ornatach ulicami Konstantynowa, stanowiące wielki akt pokuty, nawiązywało do pamiętnego przejścia kapłanów aresztowanych przez władze hitlerowskie, a następnie wywiezionych na miejsce męczeństwa do Dachau.

Dziękujemy dziś Bogu za to, że dzisiaj, tutaj w Konstantynowie Łódzkim, możemy przeżywać część martyrologium duchowieństwa polskiego, która łączy się z tym niezwykłym świadectwem krzyża, stojącego na ołtarzu²⁵. Świadka tamtych chwil i tamtego czasu, kiedy kapłani uwięzieni i wywiezieni do obozu koncentracyjnego w Dachau, modlili się przed nim, prosząc o łaskę wolności! – mówił podczas Mszy św. arcybiskup W. Depo²⁶.

Liturgia eucharystyczna, której formularz zaczerpnięto ze wspomnienia dnia – św. Teresy od Dzieciątka Jezus, ukazała szczególną jedność tajemnicy krzyża Chrystusa z krzyżem męczeństwa kapłanów cierpiących w obozach koncentracyjnych. Misterium Eucharystii w kontekście jubileuszu 1050. rocznicy chrztu, celebrowanego w intencji kapłanów męczenników, stało się, jak w teologicznej interpretacji sakramentu chrztu, symbolem śmierci dla grzechu i zmartwychwstania w Chrystusie do nowego życia²⁷. W sakramencie chrztu bowiem człowiek zostaje zanurzony

²⁴ W Konstantynowie Łódzkim, w kościele pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny znajdującym się nieopodal fabryki, w której w czasie II wojny światowej, mieścił się obóz koncentracyjny, odprawiona została uroczysta Msza św. upamiętniająca ofiarę polskich kapłanów męczenników, którzy oddali swoje życie za miłość do Boga, Kościoła i Ojczyzny. W liturgii, która była sprawowana pod przewodnictwem arcybiskupa metropolity łódzkiego Marka Jędraszewskiego, wzięli udział arcybiskupi i biskupi z archidiecezji łódzkiej, częstochowskiej, poznańskiej i włocławskiej oraz licznie zgromadzeni kapłani diecezjalni i zakonnici oraz także wierni świeccy.

²⁵ Krzyż ustawiony na ołtarzu pochodził z wystawy zorganizowanej w Wyższym Seminarium Duchownym (30 września 2016), rozpoczynającej obchody V stacji 1050-lecia chrztu w Archidiecezji Łódzkiej. Rozkładany krzyż – własność ks. Teodora Korcza (święcenia prezbyteratu otrzymał 13 czerwca 1932 r. w katedrze poznańskiej z rąk kard. Augusta Hlonda) i używany podczas modlitw i Eucharystii sprawowanej potajemnie.

²⁶ *Homilia Arcybiskupa Wacława Depo, Ordynariusza Częstochowskiego*, Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie 90 (2016), nr 9, 536–537.

²⁷ „Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć? Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my wkroczyli w nowe życie – jak Chrystus powstał

w śmierć i zmartwychwstanie Jezusa. Razem z nim umiera dla grzechu i powstaje do nowego życia.

Po liturgicznym błogosławieństwie na zakończenie Mszy świętej został poświęcony pomnik, znajdujący się przed kościołem Narodzenia NMP. Upamiętnia on kapłanów męczenników z diecezji łódzkiej, częstochowskiej, wrocławskiej i archidiecezji poznańskiej. Następnie, uczestnicy liturgii, odmawiając Koronkę do Bożego Miłosierdzia, przeszli w procesji przed budynek obozowy. Tam dokonano odsłonięcia i poświęcenia krzyża oraz nowej tablicy informującej o miejscu męczeństwa Polaków²⁸.

Uroczystości obchodzone w Konstantynowie Łódzkim zakończyły pięć etapów świętowania 1050. rocznicy chrztu Polski w Archidiecezji Łódzkiej. Obchody te doskonale wpisały się w ogólnopolski jubileusz zarówno na poziomie diecezjalnym, jak i parafialnym, zainspirowane przez Komisję Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, proponującą hasło Programu duszpasterskiego na lata 2013–2017: *Przez Chrystusa, z Chrystusem, w Chrystusie*²⁹.

2. LITURGICZNO-DUSZPASTERSKIE OWOCE JUBILEUSZU CHRZTU W ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ

Jubileusz 1050. rocznicy chrztu Polski uświadamia Kościołowi, że dla księcia Mieszka I godzina miłosierdzia Bożego wybiła prawdopodobnie 14 kwietnia 966 r., przypadała wtedy Wielkanoc³⁰. Dla „nowo ochrzczonej Ojczyzny” rozpoczęła się wówczas nowa droga, nie tylko w wymiarze politycznym, poprzez włączenie księstwa Polan do zachodniej tradycji chrześcijańskiej, ale przede wszystkim w wymiarze ewangelicznym, sakramentalnym i liturgicznym. Przeżywanie tych tajemnic w roku liturgicznym 2016 doskonale połączyło się z ogłoszonym przez papieża Franciszka – Nadzwyczajnym Jubileuszem Miłosierdzia, rozumianym jako znak i objawienie się wiary w czynie, potwierdzonej na chrzcie świętym.

z martwych dzięki chwale Ojca. Jeżeli bowiem przez śmierć, podobną do Jego śmierci, zostaliśmy z Nim złączeni w jedno, to tak samo będziemy z Nim złączeni w jedno przez podobne zmartwychwstanie. To wiedźcie, że dla zniszczenia grzesznego ciała dawny nasz człowiek został razem z Nim ukrzyżowany po to, byśmy już więcej nie byli w niewoli grzechu. Kto bowiem umarł, stał się wolny od grzechu” (Rz 6, 1–6).

²⁸ Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. *Martyrologia Narodu Polskiego. Konstantynów Łódzki*, 1 października 2016 roku, red. K. Litawa, Łódź 2016, 64–65.

²⁹ Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, *Idźcie i głoscie. Przez Chrystusa, z Chrystusem, w Chrystusie. Przez wiarę i chrzest do świadectwa. Program Duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2013–2017*, Poznań 2013.

³⁰ Według Hanny Kócka-Krenz chrzest Mieszka I odbył się w Wielką Sobotę 966 r., która wówczas przypadła na 14 kwietnia. Podczas uroczystości najprawdopodobniej został ochrzczony tylko sam władca. Jak twierdzi badaczka, chrzest Mieszka odbył się po roku przygotowań, co świadczyło o potraktowaniu go jako osoby wyjątkowej. Por. H. Kócka-Krenz, *Pozycja Poznania w X wieku w źródłach archeologicznych*, w: *Tu się wszystko zaczęło. Rola Poznania w państwie pierwszych Piastów*, red. A. Wójtowicz, Poznań 2010, 38–50; więcej na temat czasu i liturgii chrztu Mieszka I: K. Litawa, *Liturgia chrzcielna księcia Mieszka I. Próba źródłowej rekonstrukcji*, *Liturgia Sacra* 22 (2016) 1, 105–120.

Przeżycia liturgiczne jubileuszu chrztu w Archidiecezji Łódzkiej winny uświadomić ochrzczoneму, iż stając się członkiem Kościoła, „nie należy już do samego siebie” (1 Kor 6, 19), ale do Chrystusa, który za niego umarł i zmartwychwstał. Od tej chwili jest powołany, „by – jak uczy Katechizm Kościoła Katolickiego – poddał się innym i służył im we wspólnocie Kościoła, by był posłuszny i uległy (Hbr 13, 17) przełożonym w Kościele, by ich uznawał z szacunkiem i miłością. Z chrztu wynikają odpowiedzialność i obowiązki. Ochrzczony ma równocześnie prawa w Kościele; ma prawo do przyjmowania sakramentów, do karmienia się słowem Bożym i korzystania z innych pomocy duchowych Kościoła” (KKK 1269). Odpowiedzialność i obowiązki człowieka wtajemniczonego przez przyjęcie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej ściśle związane są z zagadnieniem miłosierdzia, zwłaszcza rozumianego jako *miser cordia-caritas*, związana z braterską służbą bliźniemu w drodze do zbawienia. Jednym z owoców przeżywanej liturgii Kościoła jest miłość względem braci, wyrażona w konkretnym czynie³¹.

Podsumowując znaczenie obchodów 1050. rocznicy chrztu Polski w Archidiecezji Łódzkiej przeżywanych w kolejnych pięciu stacjach, należy podkreślić ich wymiar liturgiczno-duszpasterski. Bez wątpienia przyczyniły się one do pogłębienia wśród wiernych znaczenia duchowego tajemnicy sakramentu włączającego do wspólnoty Kościoła i jego nieoceniony wpływ na życie liturgiczne i duchowe w integralnym rozwoju człowieka zdążającego do zjednoczenia z Bogiem w niebieskim Jeruzalem (por. Ap 21, 1–2). Liczne zaangażowanie wiernych w przygotowanie i uczestnictwo w stacjach jubileuszu świadczy o pragnieniu odkrycia tajemnic zawartych w życiu Kościoła-wspólnoty, którego bramą jest sakrament chrztu. Z liturgicznego punktu widzenia, tematyka związana z *łódzkimi* obchodami była zróżnicowana i można ją podzielić na cztery wymiary:

- eucharystyczny,
- maryjny,
- charytatywny
- martyrologiczny.

Wszystkie stacje jubileuszu koncentrowały się wokół celebracji eucharystycznej, związanej z konkretnym wydarzeniem związanym w miejscu celebracji. Centralnym jednak przeżyciem, w „wymiarze eucharystycznym” było Archidiecezjalne Święto Eucharystii obchodzone w Łodzi. Symbolem jubileuszu był chrzest dziecka w historycznie najstarszej chrzcielnicy znajdującej się na terenie Archidiecezji Łódzkiej. Sakrament chrztu konstituuje włączenie w Ciało Chrystusa, którym jest wspólnota Kościoła, a także jest momentem, w którym człowiek staje się nie tylko chrześcijaninem, ale „żywą skałą” budującą Bożą świątynię³². Obecność Prymasa Czech i przewodniczenie liturgicznym obchodom jubileuszowym, poczynawszy od procesji z Najświętszym Sakramentem z kościoła Matki Boskiej Zwycięskiej do

³¹ „Pieczęć chrzcielna uzdolnia i włącza chrześcijan do służenia Bogu przez żywy udział w świętej liturgii Kościoła i wypełniania ich kapłaństwa na mocy chrztu przez świadectwo świętego życia i skutecznej miłości” (KKK 1273)

³² C. Rocchetta, *I sacramenti della fede. Saggio di teologia biblica sui sacramenti quali „meraviglie della salvezza” nel tempo della chiesa*, Bologna 1987, 291.

pl. Katedralnego i celebracji Eucharystii, przypomina niezwykle wydarzenie sprzed 1050 lat, o którym wspomina kronikarz Gall Anonim (ok. 1113 r.):

Mieszko objawszy księstwo zaczął dawać dowody zdolności umysłu i sił cielesnych i coraz częściej napastować ludy [sąsiednie] dookoła. Dotychczas jednak w takich pogrążony był błędach pogaństwa, że wedle swego zwyczaju siedmiu żon zażywał. W końcu zażądał w małżeństwo jednej bardzo dobrej chrześcijanki z Czech, imieniem Dąbrówka. Lecz ona odmówiła poślubienia go, jeśli nie zarzuci owego zdrożnego obyczaju i nie przyrzeknie zostać chrześcijaninem. Gdy zaś on [na to] przystał, że porzuci ów zwyczaj pogański i przyjmie sakramenta wiary chrześcijańskiej, pani owa przybyła do Polski z wielkim orszakiem [dostojników] świeckich i duchownych, ale nie pierwszej podzieliła z nim łóżce małżeńskie, aż, powoli a pilnie zaznajamiając się z obyczajem chrześcijańskim i prawami kościelnymi, wyrzekł się błędów pogaństwa i przyszedł na łono matki-Kościola. [...] Pierwszy więc książę polski Mieszko dostał łaski chrztu za sprawą wiernej żony; a dla sławy jego i chwały w zupełności wystarczy [jeśli powiemy], że za jego czasów i przez niego Światłość niebiańska nawiedziła królestwo polskie³³.

Według opisu zawartego w *Kronice* Galla Anonima, książę Mieszko „w takich pogrążony był błędach pogaństwa, że wedle swego zwyczaju siedmiu żon zażywał”. Dopiero księżna Dobrawa wymusiła na nim obietnicę porzucenia „zdrożnego obyczaju”.

Symboliczna obecność na Święcie Eucharystii kardynała Dominika Duki z Pragi przypomniła zatem postać księżnej Dąbrówki i jej ewangelizacyjne starania, które zaowocowały chrztem małżonka wraz z najbliższymi z jego otoczenia, a w konsekwencji w kolejnych latach całego ówczesnego narodu.

Chrzest dziecka w najstarszej chrzcielnicy Archidiecezji Łódzkiej pozwolił uczestnikom liturgii wspomnieć własny chrzest w perspektywie 1050-letniej tradycji Kościoła w Polsce.

Wymiar maryjny łódzkiego jubileuszu skupia się na czci oddawanej Matce Bożej w jej wizerunku, czego przykładem były uroczystości w Łasku przed płaskorzeźbą Maryi łaskami słynącej³⁴ oraz procesja i Msza św. z wizerunkiem Matki Bożej Trybunalskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Maryjna pobożność ludowa wypływa z wiary i miłości ludu Bożego do Chrystusa, Odkupiciela oraz ze sposobu rozumienia zbawczej misji, którą Bóg powierzył Maryi i w której jest Ona nie tylko Matką Pana, lecz również Matką wszystkich ludzi³⁵. *Dyrektorium o pobożności ludowej* przypomina, że: „Dziewica Maryja, uwielbiona w niebie, odgrywa na ziemi, «tu» i «teraz», rolę w sprawowaniu sakramentu chrztu, bierzmowania i Eucharystii”³⁶. Maryja bowiem jako Matka Boża jest ściśle związana z misteriami zbawienia, obchodzonymi podczas całego roku liturgicznego. Obecność Najświętszej Maryi Panny w Jej wizerunkach czczonych podczas jubileuszu na ziemi łódzkiej, potwierdza nieustanne działanie Matki Zbawiciela względem wiernego ludu, a z jego strony szlachetną pobożność, wyrażoną w modlitwach i śpiewie pieśni religijnych zanoszonych do Niej.

Działalność Kościoła w pełnieniu misji *caritas* zaznaczyła się szczególnie w jubileuszowych obchodach tomaszowskich, podczas których na szczególną uwagę za-

³³ Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, tłum. z łac. R. Grodecki, oprac. M. Plezia, Wrocław 1982⁵, nr 5–6; por. A. Nowak, dz.cyt., 80.

³⁴ G. Augustyniak, dz.cyt., 5.

³⁵ Kongregacja ds. Kultu Bożego u Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003, n. 183.

³⁶ Tamże, nr 191.

sługuje postać św. Antoniego z Padwy, patrona m.in. ubogich i zagubionych. Każdy chrześcijanin na mocy sakramentu chrztu, powołany jest do pełnienia misji miłosierdzia wobec ubogich i cierpiących duchowo i materialnie. W kontekście Roku Miłosierdzia, obchody jubileuszu chrztu Polski w Tomaszowie Mazowieckim nabierają szczególnego znaczenia w budowaniu tożsamości człowieka ochrzczonego – człowieka powołanego do pełnienia misji miłości, zwłaszcza wobec pokrzywdzonych przez los. W związku z owocami liturgii eucharystycznej sprawowanej na głównym placu miasta, jak również każdej Eucharystii, winna być posługa ochrzczonego względem potrzebujących, określana miłością *caritas*³⁷.

Miłość chrześcijańska nierozłącznie związana jest z kolejnym wymiarem jubileuszu – z misterium cierpienia – *martyrologium*. Tajemnica męczeństwa wspomniana w ostatniej łódzkiej stacji obchodów 1050. rocznicy chrztu, celebrowana w Konstantynowie Łódzkim, uświadamia człowiekowi z jednej strony okrucieństwo oprawców, którzy skazali niewinnych na cierpienie i śmierć, a z drugiej, na cierpienie wpisane w życie ochrzczonego w wymiarze narodowym, jak i konkretnego wyznawcy Chrystusa. Męczeństwo kapłanów w obozie konstantynowskim staje się symbolem męczeństwa wszystkich ochrzczonych, którzy na przestrzeni dziejów Polski, poczynawszy od chrztu Mieszka I, oddali swoje życie za wiarę i wartości wypływające z sakramentów inicjacji chrześcijańskiej.

Wspomniane wymiary świętowania jubileuszu chrztu w Archidiecezji Łódzkiej: eucharystyczny, maryjny, charytatywny i martyrologiczny, niosą ze sobą ogromne bogactwo duchowych owoców w życiu wiernych, jak i przyczyniają się do uświadomienia ostatecznego celu powołania człowieka ochrzczonego.

Wydarzenia 2016 r. stają się okazją do odkrycia tożsamości, wynikającej z przyjęcia sakramentu chrztu. Chrzcić (gr. *baptizein*) oznacza: „zanurzyć, pogrążyć”; (gr. *baptizmos*) zanurzenie³⁸ w wodzie jest symbolem pogrzebania człowieka w śmierci Chrystusa, z której powstaje przez zmartwychwstanie z Nim jako „nowe stworzenie” (2 Kor 5, 17; Ga 6, 15)³⁹. Zatem śmierć, której nowo ochrzczony doświadcza na chrzcie świętym, jest udziałem w zbawczej śmierci Chrystusa, a w związku z tym, na mocy zjednoczenia z Chrystusem, ochrzczony staje się na równi w godności i działaniu na rzecz królestwa Bożego. Oznacza to, że chrześcijanin otrzymuje największą godność w godzinie swego chrztu.

Uroczystości jubileuszu 1050-lecia chrztu Polski w Archidiecezji Łódzkiej, świętowane podczas pięciu stacji stały się również, poza uświadomieniem tożsamości chrzcielnej i świadomości własnych korzeni, zadaniem wierzących w dziele ewangelizacji i troski o wiarę przyszłych pokoleń.

³⁷ Por. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, AAS 98 (2006) 3, 217–252.

³⁸ *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, red. R. Popowski, Warszawa 1997, 53.

³⁹ KKK, 1214.

BIBLIOGRAFIA

- Anonim tzw. *Gall, Kronika polska*, tłum. z łac. R. Grodecki, oprac. M. Plezia, Wrocław: Ossolineum 1982⁵.
- Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. *Martyrologia Narodu Polskiego. Konstantynów Łódzki*, 1 października 2016 roku, red. K. Litawa, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2016.
- Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski pod przewodnictwem Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego, Metropolity Poznańskiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, Piotrków Trybunalski, 3 kwietnia 2016 roku, red. H. Kempański, P. Kendra, G. Kopytowski, K. Litawa, Łódź: Wydawnictwo Archidiecezjalne Łódzkie 2016.
- Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. *Procesja i Msza święta pod przewodnictwem Jego Eminencji Kardynała Dominika Duki OP Metropolity Pragi Prymasa Czech. Łódź, 12 czerwca 2016 roku*, Archidiecezjalne Święto Eucharystii, red. K. Litawa, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2016.
- Archidiecezjalne obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. *Tomaszów Mazowiecki, 18 czerwca 2016 roku*, red. K. Litawa, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2016.
- Augustyniak G., *Pamiętka od Matki Boskiej łaskami słynącej w kolegiacie łaskiej*, Włocławek: Księgarnia Powszechna i Drukarnia Diecezjalna we Włocławku 1919 (Łask reprint z oryginału wykonało wyd. Intograf 2010).
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, AAS 98 (2006) 3, 217–252.
- Duda J., *Chrzest krwi jako heroiczny wyraz doskonałego świadectwa w nauczaniu Orygenes, Verbum Vitae* 27 (2015), 209–225.
- Chrostowski W., *Sacrum Poloniae Millenium (966–1966)*, w: *Dziedzictwo Chrztu 966–1966–2016*, red. A. Bujak, W. Chrostowski, Kraków: Biały Kruk 2016, 5–21.
- Homilia Arcybiskupa Wacława Depo, Ordynariusza Częstochowskiego, *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie* 90 (2016), nr 9, 535–538.
- Homilia Prymasa Czech, Kardynała Dominika Jarosława Duki, *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie* 90 (2016), nr 6, 379–380.
- Homilia Przewodniczącego Episkopatu Polski Arcybiskupa Poznańskiego Stanisława Gądeckiego, *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie* 90 (2016), nr 4, 243–248.
- Jasiński T., *Mieszko książę Polski został ochrzczony*, *Przewodnik Katolicki* 16 (2014), 1–76.
- Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, *Idźcie i głoscie. Przez Chrystusa, z Chrystusem, w Chrystusie. Przez wiarę i chrzest do świadectwa. Program Duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2013–2017*, Poznań: Święty Wojciech Wydawnictwo 2013.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań: Pallottinum 2003.
- Kóćka-Krenz H., *Pozycja Poznania w X wieku w źródłach archeologicznych*, w: *Tu się wszystko zaczęło. Rola Poznania w państwie pierwszych Piastów*, red. A. Wójtowicz, Poznań 2010, 33–60.
- Koronacja Wizerunku Matki Bożej Łaskiej, red. Z. Tracz, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2005.
- Mszal rzymski dla diecezji polskich*, Poznań: Pallottinum 2013.
- Labuda G., *Mieszko I*, Wrocław: Ossolineum 2009.
- Litawa K., *Liturgia chrześcijańska księcia Mieszka I. Próba źródłowej rekonstrukcji*, *Liturgia Sacra* 22 (2016) 1, 105–120.
- Nowak A., *Dzieje Polski*, t. 1: *Skąd nasz ród (do roku 1202)*, Kraków: Biały Kruk 2014.
- Ożóg K., *Korona i Krzyż. Czas Piastów i Jagiellonów*, t. 1: *Kościół na straży polskiej wolności*, Kraków: Biały Kruk 2012.
- Rocchetta C., *I sacramenti della fede. Saggio di teologia biblica sui sacramenti quali «meraviglie della salvezza» nel tempo della chiesa*, Bologna: Edizioni Dehoniane Bologna 1987.
- Słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, red. R. Popowski, Warszawa: Vocatio 1997.

Stużkowski Sz., *Duszpasterski wymiar jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski*, Msza Święta nr 04, kwiecień 2016, 2–15.

Woś J., Jacewicz W., *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską 1939–1945*, z. 4, Łódź: Akademia Teologii Katolickiej 1977.

Zwoliński P., *Rys historyczny*, w: *Kolegiata w Łasku*, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2000.

THE MYSTERY OF THE SACRAMENT OF BAPTISM IN THE LITURGICAL CELEBRATIONS OF THE 1050TH ANNIVERSARY OF BAPTISM OF POLAND IN THE ARCHDIOCESE OF ŁÓDŹ

Summary

The 1050th Anniversary of the Baptism of Poland became for the faithful a remembrance of their roots as well as their Christian identity. At the same time the anniversary itself became a source of inspirations for the organisation of the program of liturgical and social celebrations in many places of our homeland. An exceptional example of such celebrations was arranged by the Archdiocese of Łódź with its five *statio*, when the Mystery of Baptism permeated thematically every celebration; each one was dedicated to a specified topic: in Łask – the cult of Mother of God, in Łódź – the Eucharist, in Piotrków Trybunalski – the Decalogue in light of the Law, in Tomaszów Mazowiecki – *caritas* and the care for the poor, in Konstantynów Łódzki – the *martyrologium*.

Key words: Baptism, 1050th Anniversary of Baptism of Poland, Archdiocese of Łódź, baptismal liturgy, celebration

Nota o Autorze

Ksiądz **Karol LITAWA**, prezbiter archidiecezji łódzkiej, doktor liturgii (PIL, Rzym), wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym oraz w Instytucie Teologicznym w Łodzi, przewodniczący Komisji ds. Liturgii w Archidiecezji Łódzkiej. e-mail: litawa.k@archidiecezja.lodz.pl